

SPOR TARİHİNDE ÖNCÜ BİR İSİM: SELİM SIRRI TARCAN'IN KADIN GAZETESİNDEKİ YAZILARI

A LEADING NAME IN SPORTS HISTORY: SELİM SIRRI TARCAN'S ARTICLES IN THE WOMEN'S NEWSPAPER

Gönderilen Tarih: 11/02/2021
Kabul Edilen Tarih: 11/03/2021

Serdar GERİ

Mardin Artuklu Üniversitesi, Mardin, Türkiye

Orcid: 0000-0003-1837-0256

Canan SARIYAR SEZAN

Batman Üniversitesi, Batman, Türkiye

Orcid: 0000-0002-5374-7103

Spor Tarihinde Öncü Bir İsim: Selim Sırrı Tarcan'ın Kadın Gazetesindeki Yazıları

ÖZ

Spor tarihi çalışmalarında akla gelen ilk isim şüphesiz Selim Sırrı Tarcan'dır. Selim Sırrı hem Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde hem de Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında Beden Eğitimi ve sporun gelişmesine büyük katkılar sağlamıştır. Beden Terbiyesi ve sporla ilgili çeşitli kitaplarının yanı sıra gazete ve dergilerde sayısız makaleler yazmış ayrıca konferanslar da vererek Beden Eğitimi'nin Türkiye'de gelişmesi yönünde ciddi çabalar sarf etmiştir. Bu çalışmanın amacı Türkiye 'de spor tarihinin duayen isimlerinden biri olan Selim Sırrı Tarcan'ın Kadın Gazetesindeki yazıları üzerine bir değerlendirme yapmaktır. Bu kapsamda Ankara Millî Kütüphane 'den temin edilen Kadın Gazetesinin 1947 ve 1954 yılları arasındaki sayıları tek tek taranmış ve Selim Sırrı Tarcan'ın bu sayılardaki özellikle spor ile ilgili yazıları ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Çalışma, gazetenin 1947 yılında yayın hayatına başlaması ve Selim Sırrı Tarcan'ın 2 Mart 1954 tarihinde vefat etmesi sebebiyle 1947-1954 yılları arasında sınırlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Selim Sırrı Tarcan, Beden Eğitimi, Kadın Gazetesi

A Leading Name in Sports History: Selim Sırrı Tarcan's Articles in the Women's Newspaper

ABSTRACT

The first name that comes to mind in sports history studies is undoubtedly Selim Sırrı Tarcan. In last period of the Ottoman Empire and the development of physical education and sport in the early years of the Republic of Turkey has made great contributions. Selim Sırrı both in the physical education and sports, had contributed variety of related books that he has written numerous articles in newspapers, magazines further serious efforts towards progress in Turkey's physical education by giving conferences. The purpose of this study in Turkey, one of the former names in sports history: writing in the Journal of Women is to make an assessment on Selim Sırrı Tarcan. In this context, the issues of the Women's Newspaper obtained from the Ankara National Library between 1947 and 1954 were scanned one by one and Selim Sırrı Tarcan's articles on sports in these issues were examined in detail. The study was limited between the years 1947-1954, since the newspaper started its publication in 1947 and Selim Sırrı Tarcan passed away on March 2, 1954.

Key Words: Selim Sırrı Tarcan, Physical Education, Women's Newspaper

GİRİŞ

Geçmişten günümüze en etkili iletişim araçlarından olan gazeteler farklı haber ve bilgilere yer vererek topluma hizmet etmektedir. Tarihsel süreç içerisinde bu hizmeti üstlenen gazetelerden biri de Kadın Gazetesi'dir. Kadın Gazetesi İffet Halim Oruz tarafından çıkarılan 1947'de başlayıp 1979 yılına kadar İstanbul'da yayınlanan ve genelde kadrosunu kadınların oluşturduğu haftalık bir gazetedir. Kadın Gazetesi çıktığı dönemin toplumsal sorunlarını kadın gözüyle ele almıştır. Kadın Gazetesi 1 Mart 1947 tarihinde yayın hayatına başlamış, 19 Kasım 1953'ten sonra Türk Kadınlar Birliği'nin İstanbul yayın organı olarak intişar etmiş ve 1962 yılından itibaren de dergi formatı şeklinde çıkmaya başlamıştır¹.

Gazetenin yazar kadrosu çok değerli isimlerden oluşmuştur. Kimi zaman misafir yazarlara ev sahipliği yapmıştır. Bunların içinde Selim Sırrı Tarcan'da Kadın Gazetesi için önemli bir şahsiyettir. Selim Sırrı, özellikle İsveç'te aldığı spor eğitimi ve diğer yurtdışı deneyimlerinden hareketle Türk toplumunda Beden Terbiyesi kültürünün oluşmasına büyük ölçekte katkı sağlamıştır. Ayrıca ülkesi adına ilklere de imza atmıştır. Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi'nin kurulmasında rol almış ve bu sayede Türkiye'nin Olimpiyatlar' da temsil edilmesini sağlamıştır. Özellikle okul müfredatlarında Beden Eğitimi derslerinin yer alması fikrini benimsetmiş ve farklı derecedeki okulların programına girdirmeyi başarmıştır. Ankara'da Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi Bölümü'nün kurulmasına katkıda bulunmuş ve ilk kadın Beden Eğitimi öğretmenlerinin yetiştirilmesine ön ayak olmuştur^{2,3}.

Ülkesine fikren, ruhen ve bedenen güçlü nesiller yetiştirmeyi amaçlayan Selim Sırrı bu bağlamda 50'den fazla kitap kaleme almış, sayısız konferanslar vermiş ve makaleler yazmıştır. Sadece Beden Eğitimi alanında sınırlı kalmayıp kültürel, sosyal ve siyasal konularla da ilgilenip, düşüncelerini çeşitli gazete ve dergilerde yazarak ifade etmiştir^{4,5}. Bu doğrultuda kadınlara her alanda rehberlik etmeyi amaçlayan Kadın Gazetesi spor konusunda kadınları bilinçlendirmek için sayfalar ayırmış, üstat diye hitap ettikleri Selim Sırrı Tarcan'ın yazılarına gazete de yer vermişlerdir.

MATERYAL VE METOT

Çalışmada, belgesel ve arşiv tarama yöntemi kullanılmıştır. Karasar, (2005)⁶ var olan kayıt ve belgelerin incelenerek veri toplanmasını belgesel tarama yöntemi şeklinde ifade etmiştir. Arşiv tarama yöntemi, tarihsel araştırmalarda, arşivde bulunan dosya, evrak, belge, konuyla ilgili her türlü dokümanları arayarak bulmak ve araştırmacı tarafından bulunan malzemeleri yorumlayarak değerlendirmektir⁷. Çalışmada gazetenin 1947 yılında yayın hayatına başlaması ve Selim Sırrı Tarcan'ın 2 Mart 1954 tarihinde vefat etmesi sebebiyle 1947-1954 yılları arasında yayımlanan gazete sayılarındaki Selim Sırrı'nın beden eğitimi ile ilgili yazıları incelenmiştir.

Kadın Gazetesi'ndeki Yazıları

Kadın Gazetesi, zaman zaman dönemin en tanınan simalarının yazılarına yer vermiştir. Bunlardan biri de Beden Terbiyesi denince akla gelen ilk isim olan Selim Sırrı Tarcan'dır. Selim Sırrı'nın Kadın Gazetesi'ne yazma serüveni 22 Şubat 1952 tarihli sayı da gazete yazarlarından Mahinur Hanımın kaleminden "Üstat S.Sırrı Tarcanla Bir Konuşma" manşetiyle başlamıştır. Mahinur Hanım bu yazısında Selim Sırrı Tarcan'dan daha önce randevu aldığını ve görüşme yapmak üzere kararlaştırdıkları saatte evine gittiğini yazmıştır. Görüşme sırasında Mahinur Hanım,

Selim Sırrı'ya Kadın Gazetesine yazı yazmasını rica etmiştir. Selim Sırrı gazeteye olan sempatisini vurgulayarak, ricasını kırmamış ve Kadın Gazetesi'ne yazma serüveni bu şekilde başlamıştır⁸. Selim Sırrı'nın Kadın Gazetesi'nde yazılarının yayınlanmaya başlaması okuyucular ve gazetenin diğer yazarları tarafından büyük ilgiyle karşılanmıştır. Gazetenin 6 Kasım 1952 tarihli sayısında gazetenin başyazarlarından olan Hasene Ilgaz, "Selim Sırrı Tarcan ile Bir Konuşma" başlığıyla, Selim Sırrı hakkındaki düşüncelerinden bahsetmiştir. Söze, *Üstad Selim Sırrı, bizim Selim Sırrı, Terbiye-i Bedeniyeci Selim Sırrı, idealist Selim Sırrı, hoca Selim Sırrı* diye başlamasıyla Selim Sırrı 'ya olan hayranlığını gözler önüne sermiştir. Konuşmanın içeriğinden okuyucuların Selim Sırrı'yı ne denli merak ettiği şu sözlerden anlaşılmaktadır⁹:

"Uzun müddet kendisini yakından görme imkanı bulamayanlar heyecanla soruyorlar. Yine eski Selim Sırrı mı? Tatlı tatlı konuşuyor mu? Konuşurken yüzünün çizgileri size gülümsüyor mu? Evet evet.. Hep o Selim Sırrı, heyecanlı, ateşli, davalı, Selim Sırrı."

Bu sözlerinden bahisle Selim Sırrı'nın toplumda edindiği yerden ve idealist bir şekilde yürüttüğü davanın peşinden hiç bıkmadan devam ettiği görülmektedir. Hasene Ilgaz'da bu görüşü destekler nitelikte yazısına şu sözlerle devam etmiştir⁹:

"O her sabah 21 milyon vatandaşın beş ve on dakika milli ibadetini yapmasını ve vücudunu ihmal etmemesini bekliyor. Bu öyle bir istek ki müziğin hareketiyle birleşmesinden hasıl olan adeta bir vücut orkestrası. Muhakkak ki bunu yine radyo yoluyla tanzim etmek mümkün olacak. Konuşmalarımız derinleştikçe dünün Selim Sırrısı ile bugünün Selim Sırrısını birbirinden ayırt edemez oldum. 20, 30, 40, 50, 60, 70 yıl.. Aynı insan, aynı şeyleri söylüyor, aynı şeyleri istiyor. Davasının peşini bırakmıyor."

Kendini beden terbiyesi eğitimine adayan Selim Sırrı, bu konu hakkında çeşitli kitaplar ve makaleler de yazmıştır. Hasene Ilgaz yaptığı görüşme de Selim Sırrı'nın ders ve gazete yazılarını topladığını ve 12 cilt olarak bir deftere yapıştırdığını öğrenmiştir. 12 cilde tekabül eden yazılarının toplam sayısı 22 bin altı yüz civarındadır⁹. Selim Sırrı, gazetenin sayfalarında bu denli güzel sözlerle kendisine yer veren Hasene Ilgaz'a kendi el yazısıyla bir mektup yazarak teşekkürlerini sunmuştur¹:

*"Pek muhterem Hasene Ilgaz Hanımefendi
6 /11/ 1952 tarihinde çıkan Kadın Gazetesinde benden bahseden yazınızı büyük bir zevk ve lezzetle okudum. Hakkımda gösterdiğiniz teveccühe nasıl teşekkür edeceğimi bilemem. Bizlerden sonra gelecek nesillere temiz bir örnek olabilecek çalışmaktan başka bir şey yapmadığıma kani'im. Bütün gayem kuvvetli, dürüst, çalışkan bir Türk kitlesi yetiştiğini görebilmektir. Var olunuz kızım."*(Ek. 1)

Selim Sırrı'nın Hasene Ilgaz'a teşekkür için yazdığı bu mektup da bile ne kadar idealist bir öğretmen olduğu aşikârdır. Selim Sırrı, mektubunda bütün amacının çalışkan, kuvvetli ve dürüst gençler yetiştirmek olduğunu dile getirmiştir.

Selim Sırrı, gazetenin formatı gereği ilk yazısına kadınlar ile ilgili düşünceleriyle başlamıştır. Bu yazı 18 Şubat 1952'de "Kadın meselesi hakkında itiraflarım" başlığıyla yayınlanmıştır. Yazısında erkeklerin kadınlara karşı tutumlarından bahsetmiş, erkeklerin kadınlara tarafsız bir şekilde bakması gerektiğini ve kadınla erkek arasında olan farklılıkları anlatmıştır¹⁰. Bir sonraki yazısı "Türk Kadınlarından beklediklerimiz" başlığıyla yayınlanmış ve bir önceki yazdıklarını destekler nitelikte kadınların

şefkatinden, yumuşak kalpli oluşundan söz etmiştir. Özellikle yardımseverlikte ön sıraları kadınların doldurmasını annelik duygularına bağlamıştır¹¹.

Selim Sırrı daha sonraki yazılarında kadın ve güzellik kavramını bir arada kullanarak, sporun güzellikle alakasını kurmuş ve kadınları spor yapmaya teşvik etmeye başlamıştır. İsveç'te bulunduğu yıllarda da İsveçli kızların fiziklerini önemseydiğini, uzun boylu, ince, sağlıklı ve güzel olmalarını spor yapmalarına bağlamıştır⁴. Bu sözlerine binaen "Güzel kimdir? Güzel Nedir?" isimli yazısında¹².

"..Güzel nedir? Eşkâlin intizam ve ahenginden doğan bir şeydir ki bizde hayranlık hissi uyandırır... Vücudun heyeti umumiyesinin muntazam ve ahenkli olması da kafi değildir. Duruşun, oturuşun, yürüyüşün, kolların, bacakların ve harekâtın da güzel olması lazımdır. Bunların hepsi çalışılarak elde edilir. Bir cinsi ancak itina ile bakılmak sayesinde tekâmül eder. Bugün Avrupa ve Amerika'da yapılan güzellik müsabakalarında kadınlara mayo giydirmelerinin sebebi vücudun hatlarındaki ahengi görmek içindir. Bizim kadın ve erkeklerimiz içinde fitren güzel yaratılmış olanlar vardır. Yalnız bizde Avrupalılar gibi vücudumuza kıymet verir ve onu güzelleştirmeye çalışırsak, bir vakitler cihana (Türk gibi kuvvetli) dedirttiğimiz gibi, günün birinde (Türk gibi güzel) dedirtebiliriz. Bu ise bilgi işidir. Yolu ile çalışmak lazımdır."

Selim Sırrı, 1932 yılında yazdığı Beden Terbiyesi, Oyun, Jimnastik, Spor kitabında özellikle kadınların spor yapmasını "Mekteplerimizde tatbik ettiğimiz beden terbiyesinin umumi gayesi uzviyetin sıhhat ve ahengidir. Kadınların beden terbiyesine ihtiyacı erkeklerden daha fazladır." sözleriyle vurgulamıştır¹³. Gazetenin 30 Ekim 1952 tarihli sayısında kitabındaki sözlerini destekler nitelikte "Bayanlar Vücutlarını Nasıl Güzelleştirebilirler" başlığı adı altında bir takım önerilerde bulunmuş ve bunları madde madde sıralamıştır¹⁴:

1. Önce üç dakika vücudunuzu elinizin ulaştığı yerlere muhitten merkeze doğru hafif bir masaj yapınız. Masaj şöyle olacak: Yüzünüzü yıkadınız, tabii ihtiyaçlarınızı yaptınız. Sonra temiz havalı bir odada önce sol elinizle sağ kolunuzu parmaklardan başlayarak omuza doğru deriye yakın olan siyah kanın seyrini takiben hafif hafif ovunuz. Sonra aynı hareketi öteki kolunuza yapınız.
2. Sağ ayağınızı bir iskemleye dayayınız, iki el ile yine ayaktan kalçaya kadar iki el ile bacaklarınızı elden geçiriniz. Bu hareket de üç dakika kadar olmalıdır.
3. Ayaklarınızı yana açını sağ kasıktan yukarı, midenin altından ufki bir vaziyette sola ve oradan sol kasıka bitmek üzere büyük bağırsağın vaziyetini takiben karnınıza yine pijama üzerinden masaj yapınız. Fazla yağ bulunan mesel kalçanızı mıncıklayınız.
4. Ayakta durup önce sağ kolunuzu titretiniz. Sonra sağ daha sonra sol bacağınızı havada titretiniz. Nihayet bütün vücudunuzu ayakta titretiniz. Bu hareket de nihayet iki üç dakika sürmelidir.
5. Ayakta kollarınızı yana açarak vücudunuzu iki tarafa çevirerek güzelce geriniz.
6. En çok on defa kadar geniş nefes alınız.
7. Kollarınızı gergin olarak omuz mafsalı etrafında beş ila on defa önden arkaya çeviriniz. Kollarınızı gergin olarak yana açıp göğsünüzün üstünde beş ila on defa kavuşturup açınız.
8. Ayakta kollarınızı öne uzatınız. Sağ bacağınızı gergin olarak öne fırlatıp sol elinize dokundurunuz. Aynı hareketi sol bacakla da beş ila on defa yapınız.
9. Ayakta iken bacaklarınızı yana açınız. Kollarınızı yukarı kaldırıp vücudunuzu sağa çeviriniz. Bacaklarınızı bükerken kollarınızı önden geçirip sol taraftan yukarı kaldırırken bacaklarınızı geriniz. Aynı hareketi soldan sağa tekrar ediniz. Bu hareketi beş ila on defa tekrar ediniz.

10. Ayakta teneffüsünüzü iyice salıverip kollarınızı yandan yukarı kaldırırken ciğerlerinize temiz hava gönderiniz. Kollarınızı yavaş yavaş indirirken yine yavaş yavaş ciğerlerinizi boşaltınız. Bu hareketi de beş ila on defa tekrar ediniz.

“Bu hareketler on ila on beş dakikada bitmelidir. Sonra kolonyalı suda ıslanmış hamam kesesi ile vücudunuzun önce belden yukarı kısmını, sonra aşağı kısmını güzelce ovunuz. Muntazam bir program dahilinde yaşarsanız, gıdanıza itina ederseniz, açık havada gezmeyi itiyat ederseniz, her gün de bu jimnastikleri ihmal etmezseniz aç kalmaya, ilaç almaya lüzum kalmadan günden güne güzelleşirsiniz.”

Selim Sırrı, kadınların güzel ve sağlıklı olmalarını spor yapmalarına bağlamıştır. *“Nasıl Mesut Olabiliriz”* isimli yazısında saadetin ilk şartının sağlık olduğunu dile getirmiştir. Bunu bile bile insanların spor yapmaktan kaçındığına da hayıflanmıştır¹⁵:

“İçimizde binlerce insan vardır ki, açık havanın, güneşin, hareketin birer saadet menbaı olduğunu bildikleri halde ömürlerini havası bozuk yerlerde geçirir, güneşten kaçınır, harekete üşenirler. Vücudumuz, içinde oturduğumuz ecdat yadigarı bir yuvaya benzer. Daima bakılmak ister. Onu hüsnü muhafaza edecek, yıpratmaktan koruyacak, ara sıra tamir edecek olan sizsiniz. Onun mühendisi, mimarı sizsiniz. Eğer sanatınızın ehli değilseniz bina çabuk eskir, harap olur ve yıkılır.” (Ek 2)

Selim Sırrı için çocukların özel bir yeri vardır. Çünkü yeni yetişen nesillere ruh ve beden terbiyesi vermeyi kendine gaye edinmiştir. Selim Sırrı'ya göre çocukların bireysel ve toplumsal gelişmesinde en önemli araç oyundur. Selim Sırrı, oyunun tanımını, *“hariçten hiçbir tesire tabi olmadan kendi kendine zuhura gelen bir hareket, hayat ve sıhhatin nazımıdır”* şeklinde açıklamıştır¹⁶. 1911 yılında İstanbul'da *Terbiye ve Oyun Mecmuası*'nı çıkarmıştır^{17,18}. Bu dergide birçok çocuk, jimnastik ve sıhhi oyunlara yer vermiştir. Ayrıca çocukların beden gelişimlerini desteklemek için *“Sıhhi Çocuk Oyunları”* başlığıyla jimnastik hareketlerini fotoğraflar ile görsel bir şekilde anlatmıştır¹⁹. Yine aynı şekilde çocuk yetiştirenlere rehber olması sebebiyle 1926 yılında *Gürbüz Türk Çocuğu Dergisi*'ni yayınlamıştır²⁰.

Çocukların yetişmesinde sayısız makale ve kitaplarla rehberlik eden Selim Sırrı, elbette ki Kadın Gazetesinde de çocuk konusuna değinmeden geçemezdi. Çünkü Selim Sırrı için çocuk meselesi medeni dünyanın dört bucağında cemiyetin en büyük en kaygılı işlerinden biri belki de birincisidir. Bu bağlamda Selim Sırrı, Danimarka gezisi sırasında oradaki çocuklar hakkında gördüklerini seyahat notlarına yazarak Gazete'nin 22 Ocak 1953 tarihli sayısında *“Danimarka Çocukları”* başlığıyla yayınlamıştır. Orada çocukların gürbüz, sağlam yaşaması için yurt, belediye ve hükümetin tam bir ahenk içerisinde çalıştığını görmüştür. Danimarkalıların yaşam terbiyesine çok meraklı olduğunu büyük bir hayranlıkla izlemiştir. Sofrada nasıl oturulur, yemek nasıl yenir, kapı nasıl açılır, müzik nasıl dinlenir özetle insana yaşama bilgilerinin daha küçük yaşta öğrettiklerinden bahsetmiştir²¹.

İsveç'te bulunduğu yıllarda da çocuklarla ilgili gözlemler yapmış ve orada gördüklerini ülkeye dönünce uygulamaya çalışmıştır. İsveç'te sokak çocuğu diye bir kavramın olmadığını, ailelerin ilgilenmediği çocuklara devlet tarafından sahip çıkıldığını ve ailelerin 7 yaşından 14 yaşına kadar çocuklarını okula göndermeye mecbur olduklarını gözlemlemiştir⁴. Bu gözlemlerinden hareketle olsa gerek gazetenin 20 Mayıs 1954 tarihli sayısında ise *“Yavrularımızı Tanıyalım”* başlığı altında anne ve babaların çocuklara nasıl davranması gerektiği hakkında bilgiler vermiştir. *“Evlat ne*

gönül eğlencesi bir oyuncak ne de tapılacak bir puttur” diye biraz da sert bir dil kullanmıştır. Anne ve babaların çocuk yetiştirme konusunda bilgi sahibi olması gerektiğini vurgulamıştır. Çünkü ona göre, annelik babalık bir sanattır ve sanatın en gücüdür. Çok yumuşak davranarak çocukları şımartmamalı, mağrur bir hale getirmemeli ya da sert davranıp şiddet göstererek, onları yalancı hilekâr bir duruma getirmemelidir²².

Selim Sırrı'nın her yazısında her konuşmasında beden terbiyesi kapsamında bir şeyler bulmak mümkündür. Örneğin “Gençlik ve İhtiyarlık” başlıklı yazısında da daha genç görünebilmek için Beden Eğitimi'nin önemini vurgulamıştır²³:

“İhtiyarlamamak için kanaatimce yalnız çalışmak değil, dinlenmesini de bilmek lazımdır. Durmamasıyla işleyen bir makinenin çarkları aşınır. Gençliği uzun müddet elinde tutan itidal ve muvazenedir. Etrafımıza bir göz atarsak, vücudu ihtiyarlamış, ruhu genç kalmış veya bunun aksine, ruhları ihtiyar, vücutları genç pek çok kimselere tesadüf ederiz. Öyle ise, genç kalmak için, ruhen ve cismen genç kalmaya bakmalı. Saf bir zevk bilmeli. Una bir diyeceğim yok!

Fakat zevk ve neş'e sağlıktan doğar. Sıhhati yerinde olmayanların yüzleri gülmez. Yapılacak şey çok kolaydır. Yalnız onu ihtiyaç haline getirmek marifettir. Önce vücuda bakmayı bilmeli.”

Selim Sırrı'nın katıldığı son uluslararası organizasyon 2-9 Ağustos 1953 tarihleri arasında İstanbul'da toplanan Milletlerarası III. Beden Eğitimi Kongresi olmuştur. 2 Ağustos 1953'te Yıldız Şale Köşkü'nde 32 devletin bayraklarıyla süslenen binada saat 10.30'da Selim Sırrı'nın konuşmasıyla kongre başlamıştır. Selim Sırrı açılış konuşmasında bu şerefin kendisine verilmesinden duyduğu mutluluğu dile getirmiş ve söze devam etmiştir²⁴.

“...Beden Terbiyesi, kemal mertebesine erişmiş bir medeniyetin mahsulüdür. Tezahürü bir halkın fikren ve ahlaken inkişaf etmiş olduğunu gösterdiği gibi usulü bir sukutu içtimainin alametifarikasıdır. Bizler Jüvenal'in “Sağlam ruh sağlam vücutta bulunur” sözlerini beden mesaimizde bir remiz olarak kabul ediyoruz. Bu şair üstad “Allahtan ruh ile cismin sağlığından başka bir şey istemem diyor.”

Bu sözlerinden de anlaşıldığı üzere Selim Sırrı bulunduğu her yerde ve yaptığı her konuşmada genellikle Beden Terbiyesinin önemine vurgu yapmıştır.

Kadın Gazetesi sahibi İffet Halim Oruz, Türk Kadınlar Birliği ve Kadın Gazetesi kupaları için Kız Liseleri ve Enstitüleri arasında voleybol, basketbol maçları düzenlemiştir. İffet Halim Oruz, bu maçları düzenlemekle beden eğitiminin insan vücuduna ve ruhuna verdiği gelişmenin neslin ıslahı bakımından ne kadar gerekli olduğunu göstermek ayrıca kadınlığın da beden eğitime vermiş olduğu önemi belirtmek amacıyla bu maçları tertip etmiştir. Oruz, bu maçlara Selim Sırrı'yı da bizzat davet etmiştir. Kadınların spor ile ilgilenmesine yoğun emek sarf eden Selim Sırrı, Oruz'a güzel bir hatırasından bahsetmiştir Oruz'da şu şekilde nakletmiştir²⁵.

“Büyük Atatürk'ün İzmir'e yaptığı bir seyahatte, üstada zeybek oyunu üzerinde yaptığı reformu sorması üzerine cevaben demiştir ki:

Efendim, siz içtimai hayatta kadınla erkeği beraber olmaya sevk ettiniz. Bende zeybek oyununda kadınla erkeği karşılaştırdım. İşte beşinci figürde erkek kadının dizi önünde eğilmektedir.” Selim Sırrı'nın burada bahsettiği beşinci figür aynen şöyledir²⁶:

Beşinci Figür: “Karşılıklı duran kadın ve erkek geride bulunan sol ayaklarını ileri atarak, dört zamanda sağ dizlerini yere dokundururlar, ikinci dörtte süratle oldukları yerde geri dönerek dört zamanda sırt sırta diz çökerler, üçüncü dörtte, karşılıklı dört zamanda diz çökerken erkek fazlaca eğilerek, başını kadının dizine dokundurur. Dördüncü zamanda, yine bir anda arkasını dönmek suretiyle, dört zamanda çöküp kalkarlar. Bu suretle beşinci figürün 16 sayısı bitince altıncı ve sonuncu gezinti başlar ve 16 hatvede gittikçe birbirine yaklaşan çiftlerden erkek kolunu kadının omzuna dolayarak sahnedeki yavaş yavaş çekilirler...”

Selim Sırrı'nın İffet Halim Oruz'a anlattığı bu hatıradaki toplumsal hayatta kadına verdiği değerin yansıması açıkça görülmektedir. Bu bağlamda Kadın Gazetesi yazarları da Selim Sırrı 'ya olan şükranlarını her fırsatta övgü dolu cümlelerle anlatmışlardır. En güzel örneği ise Selim Sırrı için 77. yaş gününde düzenlenen kutlama da İffet Halim Oruz'un kullandığı kelimelerdir²⁷:

“İhlamur İlkokulundan almış olduğumuz davetiyede 25 Mart 1952 Salı günü saat 16.00'da Üstad Selim Sırrı'nın 77. Doğum yıldönümü kutlanacağı bildirilmekte idi. Onun gibi ize bir ömür boyunca hizmet etmiş vatan büyüğünün bu mutlu gününe iştirak etmek vazife idi.

...tören başladıktan sonra aldığımız intiba ise çoktan beri duymadığım bir manevi haz yaratmıştır. Selim Sırrı Tarcan'ın bu gün 65 yaşında olan öğrencilerinden, 7-8 yaşında bulunan yavrukuşlara kadar imanlı bir millet kütlesi onun ardı sıra yürümüş, davasına inanmış, beden ve ruh eğitiminin nurlu ışığında gelişmişti. Her hatip onun imanını belirtti. Karanlık günlerde meşrutiyetin ilk anlarında nihayet Cumhuriyetin nuru içinde onun nasıl çalıştığını anlattı. Bilhassa okul idaresinin tertip ettiği ve küçük yavruların hiç aksamadan üstadın hayatını anlattıkları canlı tablo gözler yaşartıcı idi. Bunun gibi çok sahneler geçti.

Üstada rica ettiler, ayağa kalktı; kumandayı eline aldı ve herkes ayakta sükütü yırtan heyecanı ile bir inkılabı terennüm etmiştir.

Dağ başını duman almış..

Gümüş dere durmaz akar!

Gene yavrular sahnede, sayın Tarcan ayakta “Kırmızı Beyaz” oyununu oynattı.

Birçok teşekkürler, okullar ona resimler, çiçekler sundular. Böylece Türk milletine canlı, ahlaklı bir ruh aşılamaş olan adama, Türk milleti kadını, erkeği ve yavrusu ile şükran duygularını sundu.

... Nihayet üstad kürsüye geldi ve o sırada topluluk benden söz istedi. Diyebilirim ki hitabet hayatımın, Selim Sırrı Tarcan'la karşı karşıya gelen şu anı, az duyulan bir vecd ve heyecanın ifadesidir. Zira inanmış, onun için başarmış ve hayatında bu başarıyı hak etmiş bir varlıkla karşı karşıya kalış, iman dolu halimin galeyan halidir.”

Bilindiği üzere Türkiye'ye jimnastik ve idman bayram kutlamalarını getiren kişi de Selim Sırrı'dır. Günümüzde 19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı olarak kutlanırken ilk defa 29 Nisan 1916 yılında İstanbul'da Selim Sırrı'nın önderliğinde Kadıköy'deki İttihat Spor Kulübünün çayırında “İdman Bayramı” olarak düzenlenmiştir^{28,4}. 1917 yılından sonra savaş nedeniyle yapılmayan İdman Bayramları 1928 yılında Selim Sırrı'nın önderliğinde yine yapılmaya başlamış ve böylelikle basında da yerini almıştır. 1929 yılında 17 Mayıs'ta yapılan Jimnastik şenlikleri basına, “Jimnastik Bayramı bu sabah stadyumda yapılıyor” şeklinde yansımıştır²⁹. Daha sonraki yıllarda gazete manşetleri Jimnastik Bayramı için “Spor

gençliğin tılsımıdır”, “Yürü, koş, atla, pinekleme!”, “Güzelliğin temeli sağlıktır”, “Temiz yürek, doğru söz, güzel vücut” gibi sloganlar kullanmıştır¹³.

Selim Sırrı, kendisinin başlattığı bu bayramın tarihçesini Kadın Gazetesi'nde “Bizde jimnastik şenlikleri ve idman bayramı” manşetiyle uzunca anlatmış ve önemine değinmiştir. İstanbul'da yapılan ilk idman şenliklerinde yaptığı konuşmasından bahsederek şenliklerin önemine şu sözleriyle değinmiştir³⁰:

“... Bu şenliklerin ifade ettiği mana şudur: Fert yok, cemiyet var. Fertlerin feragati cemiyetin kuvvetini temin eder. Vücutlarını bir muallimin kumandası ile işleten binlerce Türk yavrusu, muazzam bir orkestradır. Bunda aranan, çalınan havanın zorluğu değil, intizam ve ahenkle terennümüdür. Bir büyük orkestrada takdire layık görünen birkaç virtüözün bulunması, heyeti umumiyenin muvaffakiyetini temin etmez. Hepsinin bir havayı mükemmel çalması lazımdır. Jimnastik şenlikleri bir millette cemiyet hayatının da timsalidir. Bir cemiyette matlup olan ahenk ve vifaktır. Bunu temin eden yegane meziyet, cemiyetin menfaati uğruna şahsi menfaatlerden feragat etmektir. Binaenaleyh, bu şenliklerde ne şan ne şeref, ne maddi kazanç bahis mevzuu değildir. Her çocuk uhdesine terettüp eden vazifeyi hakkıyla kusursuz yapmayı gaye bilir.

Meslektaşlarının yalnız bir düşüncesi vardır: sağlam, mütenasip ve haluk bir genç yetiştirmek. 1928 yılından beri vatanın her tarafında yapılan jimnastik şenliklerine iştirak eden kız erkek Türk yavruları lisanı hal ile millete:

Biz, yeni neslin çocukları, beraberlikle yaptığımız jimnastik hareketleri ile fert yok, cemiyet var. Birimiz hepimiz için, hepimiz birimiz için yaşıyoruz! Diyorlar.”

Selim Sırrı yıllar önce yaptığı bu konuşma da Türkiye'de jimnastik bayramını kendisinin getirmesinden duyduğu haklı gururu yaşarken aynı zamanda bu bayramlara katılan ve jimnastik hareketlerini ahenk içerisinde yapan çocukların düşüncelerini de dile getirmiştir.

SONUÇ

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerine tanıklık eden Selim Sırrı, Türkiye'de Batılı tarzda spor ve beden eğitiminin benimsenmesi için emek vermiş, spor tarihi açısından önemli bir şahsiyettir. Selim Sırrı, yazı hayatına İzmir'de başlamış ve İstanbul'da devam etmiştir. Bu yazıları yazmasındaki en temel amacı, toplumda beden eğitimi ve spor kültürünü oluşturmaktır.

Bütün hayatını spora adayan Selim Sırrı, Türkiye'de spor konusunda öncü bir isim olmuştur. Ayrıca spor basınının oluşumuna büyük katkılar sağlamıştır. Çok sayıda konferans vermiş, radyo konuşmaları yapmıştır. Sayısız makale ve kitap yazmış, gazetelerde çeşitli makaleler yayınlamıştır. Yazıları genellikle beden terbiyesi, spor, jimnastik ve oyun üzerinedir.

Selim Sırrı, yurtdışı tecrübelerinden hareketle kadınlara sporu benimsetme yolunda bir takım girişimlerde bulunmuştur. Erkek okullarının yanı sıra kadın okullarının da müfredatlarına Beden Eğitimi derslerini yerleştirmeyi başarmıştır. Bu sayede kadın Beden Eğitimi Öğretmenlerinin yetişmesini sağlamıştır.

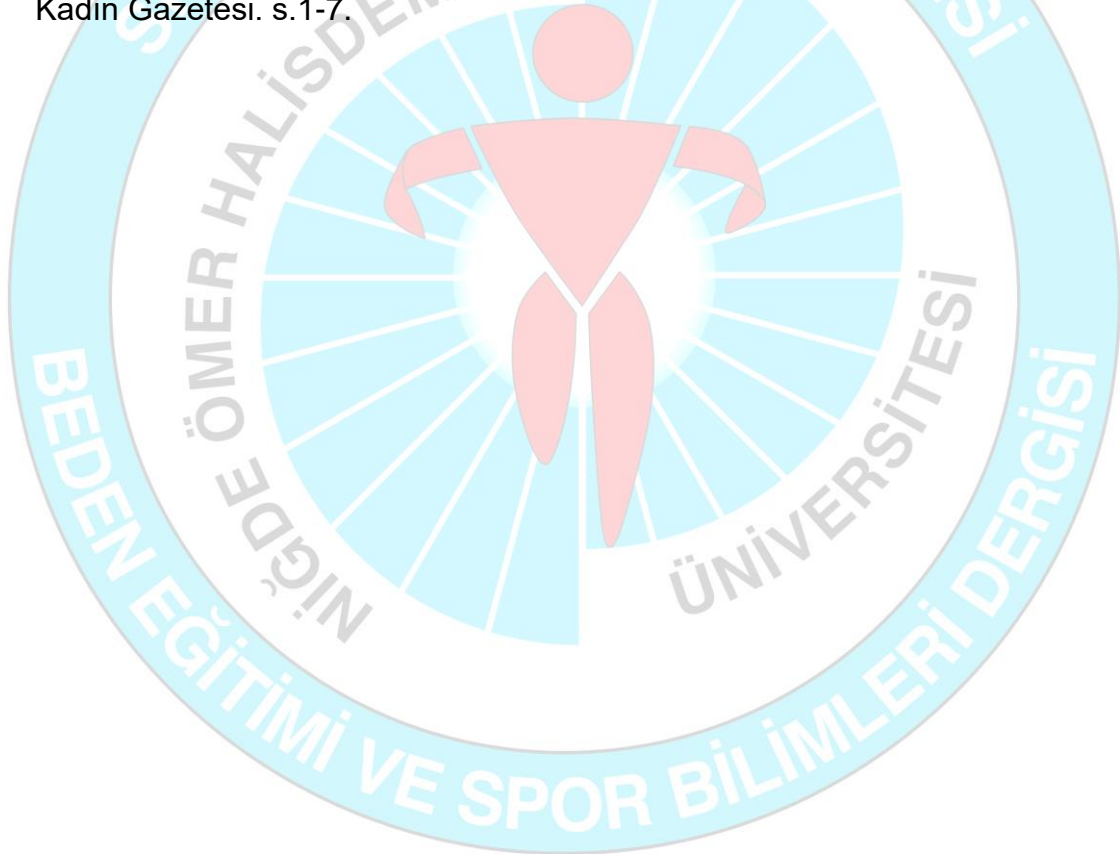
Gazetenin yazarlarının isteği üzerine Kadın Gazetesi'nde de 1952 yılından itibaren çeşitli yazılar yazmaya başlamıştır. Selim Sırrı, Kadın Gazetesi'ndeki yazılarını daha

çok kadın ve çocuklar çerçevesinde yürütmüştür. Bunun sebebi de gazetenin adından da anlaşılacağı üzere okuyucu kitlesinin genellikle kadın olmasıdır. Hangi konuda yazarsa yazsın satır aralarında, dış görünüşten bahsetmiş ve böylece kadınları sürekli spor ve egzersiz yapmaya teşvik ederek Beden Eğitimi konusunda bilgilendirmiştir.

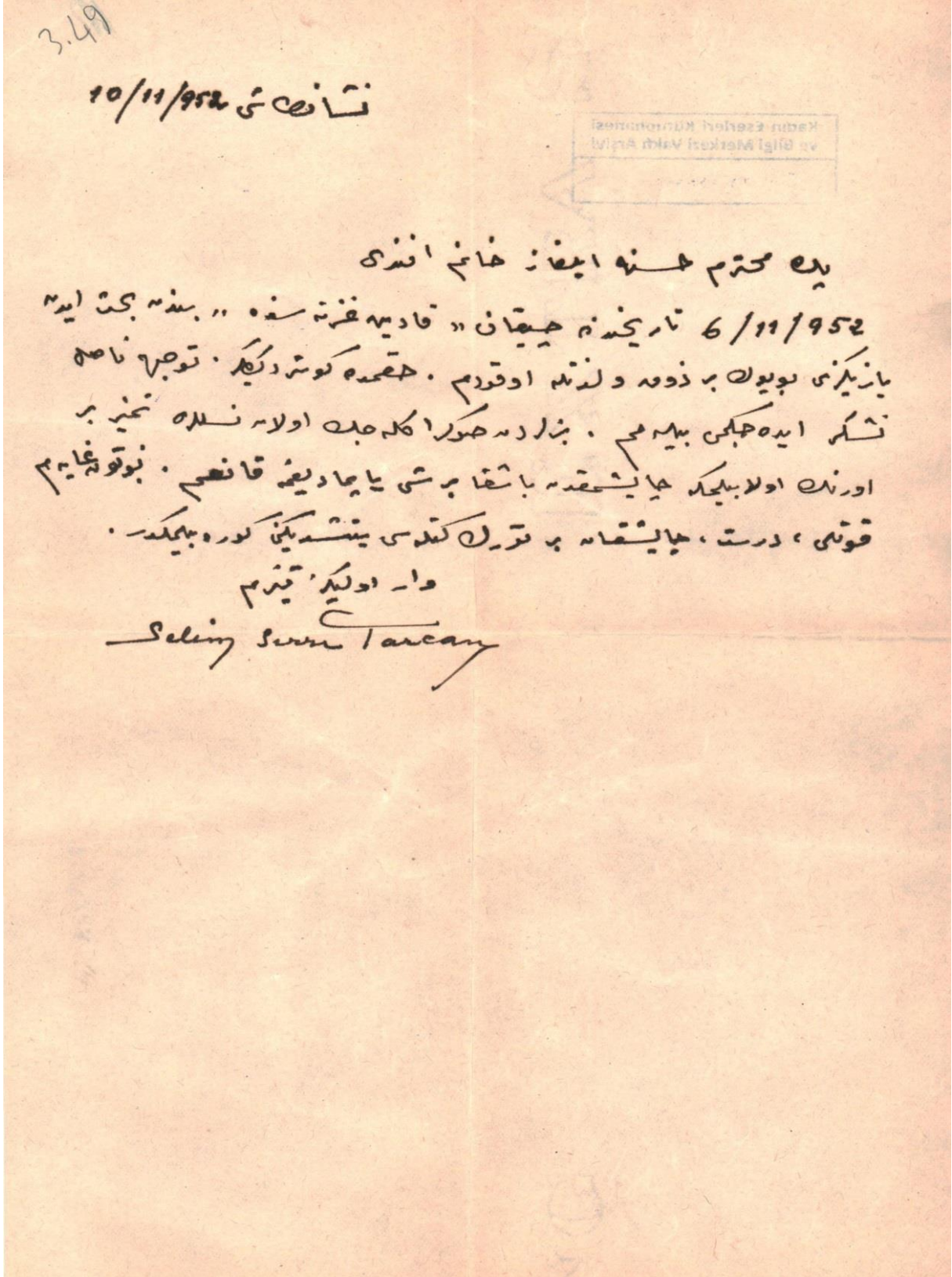
KAYNAKLAR

1. Sarıyar C. (2018). Demokrat parti döneminde Kadın Gazetesi (1950-1960). Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
2. Şinoforoğlu TO. (2015). Selim Sırrı Tarcan ve İsveç Jimnastiği: beden eğitiminde İsveç Modelinin II. Meşrutiyet Dönemi Türk Eğitim sistemine entegrasyonu. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
3. Günay N. (2013). Atatürk Dönemi'nde Türkiye'de beden eğitiminin gelişimi ve Gazi Beden Terbiyesi Bölümü. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi. 29(85), 73-100.
4. Mutlu M. (2019). II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e spor ve eğitimde öncü bir isim: Selim Sırrı Tarcan. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara.
5. Çapan MŞ. (1999). Türk sporunda Selim Sırrı Tarcan. Ünyay Yayınları. Muğla, s.28.
6. Karasar N. (2005). Bilimsel araştırma ve yöntemi. 15. Baskı. Nobel Yayın Dağıtım. Ankara.
7. Arıkan R. (1995). Araştırma teknikleri ve rapor yazma. Tübitay Ltd. Şti. Ankara.
8. Mahinur. (1952, 11 Şubat). Üstat S. Sırrı Tarcan ile bir konuşma. Kadın Gazetesi. s.1-7.
9. Ilgaz H. (1952, 6 Kasım). Selim Sırrı Tarcan ile bir konuşma. Kadın Gazetesi. s.1-7.
10. Tarcan SS (1952a, 18 Şubat). Kadın meselesi hakkında itiraflarım. Kadın Gazetesi. s.1-2.
11. Tarcan SS (1952b, 17 Mart). Türk kadınlarından beklediklerimiz. Kadın Gazetesi. s.1-7.
12. Tarcan SS (1952c, 23 Ekim). Güzel kimdir, güzel nedir?. Kadın Gazetesi. s.1-7.
13. Türkmen M. (2018). Beden terbiyesi: erken dönem Türk spor politikalarının sosyo- politik temelleri. Spor Yayınevi ve Kitabevi. Ankara, 157,163.
14. Tarcan SS. (1952d, 30 Ekim). Bayanlar vücutlarını nasıl güzelleştirebilirler. Kadın Gazetesi. s.4-7.
15. Tarcan SS. (1953a, 5 Mart). Nasıl mesut olabiliriz?. Kadın Gazetesi. s.1-7.
16. Bileyci O. (2015). İsveç Cimnastiği anlayışının Türk spor tarihine etkileri (1908-1938). Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
17. Altın H. (2016). Harputlu Selim Sırrı ve onun yayınladığı Terbiye ve Oyun Mecmuası. Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi. 3(1), 97-116.
18. Kılıç N. (2019). Spor basınının tarihsel gelişiminde önemli bir dergi: Terbiye ve Oyun. TRT Akademi. 4(8), 264-284.
19. Sarıkaya M. (2018). Selim Sırrı Bey'in (Tarcan) Sıhhi Çocuk Oyunları. Atatürk Dergisi. 7(1), 63-93.
20. Sarıkaya M. (2008). Selim Sırrı Tarcan ve Gürbüz Türk Çocuğu. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi. 24(70), 113-126.

21. Tarcan SS. (1953b, 22 Ocak). Danimarka çocukları. s.1-2.
22. Tarcan SS. (1954, 20 Mayıs). Yavrularımızı tanıyalım. s.1-5.
23. Tarcan SS. (1953c, 2 Nisan). Gençlik ve ihtiyarlık. s.1-6.
24. Dıvıçı C. (1953, 6 Ağustos). Milletlerarası III. Beden Eğitimi Kongresi. Kadın Gazetesi. s.1-6.
25. Oruz İH. (1954, 3 Nisan). TKB İstanbul merkezi başkanı İffet Halim Oruz'un kadınlar birliği'nin tertipleği kız liseleri ve enstitüleri voleybol ve basketbol maçları dolayısıyla spor sahasında demeci. Kadın Gazetesi. s.1.
26. Tarcan SS. (1946). Hatıralarım. Türkiye Yayınevi. İstanbul, 57-59.
27. Oruz İH. (1952, 31 Mart). Mutlu bir gün. Kadın Gazetesi. s. 1-2.
28. Demirhan G., Konukman F. (2012). Selim Sırrı Tarcan: a pioneer in the development of physical education and sports in Turkey. *Physical Culture and Sport Studies and Research*. 54(1), 41-48.
29. Tur S. (2013). 1930-1960 döneminde 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı kutlamaları. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İzmir.
30. Tarcan SS. (1952e, 9 Haziran). Bizde jimnastik şenlikleri ve idman bayramı. Kadın Gazetesi. s.1-7.



Ekler



Ek.1. Selim Sırrı Tarcan'ın Hasene İlğaz'a kendi el yazısı ile yazdığı mektup¹.

Haftalık, Siyasal, İhtimalı, Bağımsız

Sabip ve Başyazarı: İFFET HALİM ORUZ

Devlet Mühürü

Kadın Gazetesi

Posta Kutusu: İst. 791, Telefon: 29512

Ustün Kadınlık, Ustün Millet Yararır.

YIL: 7 — SAYI: 314 — 5 Mart 1953 Perşembe

Fiatı: 25 Kuruş

Kadın Gazetesi 7nci Basın yılına girdi...

7 nci Yıl Demeci

Şu satırları, "Babâll" adıyla bilinen Ankara Caddesinin bir köşesine sığınmış olarak yazıyorum. Saat yirmiyi doğru yürüyor. Kadın olduğumuz için bize, kahramanlık gibi gelse ama, bu caddenin yüzlerce ve yüzlerce isimsiz kahramanı, vakti geçmiş yemek saatlerinde, bazan ikindi üzeri, baş san gece yarılarında peynir olmak yiyerek ve sigara üzerine siyaha telendirecek ömür sürerler.

Bu manzaraya, bazan süslü odalar ve maroken koltuklar karşısına da, o koltukta oturmağı hak ederek kazananlar, söylediklerimizin beş betlerini yaşamış ve görmüş adamlardır. Yoksa, hakletmedikleri için, altlarından koltukları kayıveren çok adamlar da görmüştür bu yüksek kapı!..

Yedinci yılın demeci olarak yazacaklarımız giriş yolu olarak, şu manzarayı nakletmedeki bir gaye, Kadın Gazetesinin beş altı yıl içinde artık Babâll mürekkebi yalamışlardan olduğunu işaret etmektir. Bu ne demektir, diye soracak okuyucu olacaktır ama, cevabı şudur:

— Erbabı bilirl!..

Patronlarla işçilerin senli benli olduğu, klişesi ile kâğıtçının ve kitapçının birbirine karıştığı, başyazar ile muharririn ve muharririn hemhal olduğu bu acıp halite, acaba bizde daha başka bir şeyler olur mu?..

Biz iyimser olduğumuz için, deriz ki: Olur!..

Şöyle ki, demokratik karakterini ve samimiyetini kaybetmemek üzere, sözler yerinde, krediler gününde kullanılır, haberler olgunlaşır ve sütunlar dolgunlaşır; okuyanın da ölçüsü ona göre bir seviye bulur!..

Başı dahi bir başka tip adam olur. Uçaklar günlük olarak bir şehirden öbür şehire gazete taşımağı külfet saymazlar.. Eskişehir, İstanbul gazetelerini okumak için Yalova otobüsünü beklemes ve ona göre neler!..

Yedinci yılın asıl demeci, Kadın Gazetesinin her davası gibi, gazetecilik olmasının da ciddi tutulması üzerinde olacaktır.

Babâllde eskimenin bize kazandırdığı tecrübe yanında, bir de ilhamı var ki, o da gazeteciliğimizin bir inkişafa doğru gitmesi işidir!..

İffet Halim Oruz

Aydın Türk kadınlığının yeni bir hamlesi

Ulu Atamızın verdiği hürriyet ateşi, bizi, bütün haklarımızı arayacak seviyeye getirmiştir!..

Yazan: Nevin Arıcan

Kadının Sosyal Hayatını Tetkik Kurumunun faaliyete geçişi, aydın Türk kadınına yakından ilgilendirmiştir. Kadınlığımızın sosyal durumunu etidilerle araştırmak ve incelemek ve düzenlemek üzere toplanması, hepimiz (Bastırası 4 üncü sayfa)

Nasıl mesut olabiliriz?

Saadetlerimiz, onu aramak üzere yola çıktığımız noktada imiş.. Yazık ki farkına varamadık!

Yazan: Selim Sırrı Tarcan

Bazı suratı suuk, kaşları çatık kimseler vardır ki, vücutlarının hamuru gamla, kederle yağurlanmıştır. Gündüzlü gece, aydınlık karanlık, beyazı siyah görürler. "Ah, ot!" dillerinden düşmez.. Sarki dünya yıkılmış da onlar altında kalmışlar.. Talihlerinden daima şikâyet ederler. Doğduklarına pişmandır!..

— "Annem beni insan doğuracağına keşke taş doğursaydı!" derler.

Bu gibiler acılarını, ızdıraplarını başkalarına söylemekten zevk alırlar. Belki bunu bilmi-

yerek, istemiyerek yaparlar!.. Hal den şikâyet, onlarda bir tabiat olmuştur. Elemle, kederle o ka- (Devamı 7 nci sayfa)

Gazetemiz

SIYASİ GAZETECİLİK — 1831 VE 1870 DE GAZETELERİMİZ — BİR GAZETENİN MUHTEVİYATI — ÖMÜZLARA YÖKLEEN FEDAKARLIKLAR!..

Yazan: Hasene İlgaz

1 Mart 1947, Kadın Gazetesinin neşir hayatına geçdiği gündür. Altı yılını tamamlayan bu dava gazetesinin, gövül isterdi ki ömrü 25, 50, hattâ daha uzun yıllar olsun. Bizden sonraki nesil, teist etmek şerefi ve bahıyarlığına erişsin.

Bu yıldönümü münasebetile, memleketimizdeki gazete koleksiyonlarını incelediğimiz zaman, bunların intişar süreleri bizi üzerek düşündürmüştür. (Devamı 6 nci sayfa)

Meslek Kadınları:

Genç Türk Kadın Kütüphanelerimizden Muhteşem Alevcan ile bir konuşma!..

Yazan: Hale Gün

Baharı hatırlatan güzel, güneşli bir gündü. Ankaranın Yenışehir semtinde bulunan Milli Kütüphaneye doğru ilerliyorum. Kiş ayların kasvetli günlerinden sonra, insana başka türlü bir yaşama zevki veren böyle i- (Devamı 7 nci sayfa)

Gazetecilik Enstitüsünün yetiştirdiği kadınlarımız ve Cevat Fehmi Başkut, Burhan Felek'le mülakat

Yazan: GÜZEY

1950-51 ders yılında, İstanbul Üniversitesinde İktisat Fakültesine bağlı olarak kurulan Gazetecilik Enstitüsü, disiplinli bir tedrisat takip ederek, geçen sene, 1951-52 de ilk mezunlarını vermiştir. Enstitünün ilk açılışında kaydolan talebe adedi 509 iken, devam edenler günden güne azalmış ve ikinci sene 103 kişi kaydolmuştur. 1951-52 yılında Enstitüde mevcut 631 erkek ve 144 kız talebe olarak bir artış göstermiştir.

Bu kadar yekün tutan öğrencilerden mühim bir kısmını İktisat, Hukuk ve Edebiyat Fakültesine gi- (Devamı 6 nci sayfa)

1925 yılında Kadınlar Birliği Başkanı Nezih Mühtittin'ın çıkardığı "Kadın Yolu" adlı

Türkiyede kadın gazeteleri...

Türkiye'de ilk defa kadınlık mevzuunda neşriyat yapan gazete (Terakki) dir. 15 Haziran 1285 (1868) tarihli nüshasında (Terakki) başlığının altında (Muhadderat için gazetedir) i-baresini yazmak suretiyle, haftada bir kadınlar için bir nüsha çıkarmaya başlamıştır. İkinci olarak 26 Eylül 1875 te Vakit gazetesi (Mürebbi Muhaderat) adıyla haftada bir kadınlıkla ilgili bir sayı çıkarılmaya başlanmıştır.

Bundan sonra sırasıyle:

- 1 Aralık 1885 te (Şüküfezar)
- 1 Ocak 1886 da (Parça Boğçası)
- 22 Haziran 1889 da (Mürüvet)

(Devamı 2 nci sayfa)



1970 59 73



Genç Türk kütüphanecilerinden Muhteşem Alevcan

Ek.2. Kadın Gazetesi'nde Selim Sırrı'nın yazı örneği (5 Mart 1953)¹³.